GLASNIK

OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA LJUBLJANA

LJUBLJANA, 29. MARCA 1957 — LETO IV., ŠTEV. 25

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

Poročilo o delu Sveta za zdravstvo za leto 1956

(Nadaljevanje)

Sistemizacija delovnih mest tajništva za zdravstvo navaja 7 delovnih mest, ki so poleg načelnika razporejena v dveh odsekih: zdravstvenem in upravno-organizacijskem; zdravstvena statistika je zasedena a sistemacijsko razporejena v okrajni higienski postaji. Od sistemiziranih delovnih mest 2 delovni mesti nista zasedni. Do sedaj na razne načine objavljeni razpisi niso bili uspešni in nakazani problem ne kaže izgledov za rešitev, nasprotno, celo tu so bile zabeležene odpovedi in fluktuacije na boljša mesta, ki so zajele skoraj vso priključeno zdravstveno upravo, ki je takoj po prvem razgledu v novem okolju bodisi iz prestižnih ali pa iz finančnih ozirov poiskala nova službena mesta, ki so ji omogočila prejšnje prejemke bivšega OLO Ljubljana-okolica.

Omenjena fluktuacija je pa v zvezi tudi s finančno samostojnim stanjem naših zdravstvenih zavodov ter s problemom, ki ga ta finančna samostojnost ustvarja. Gre za boljše plačilne pogoje, ki jih nudijo finačno samostojni okrajni in celo občinski zdravstveni zavodi in za dejstvo, ki se v posledici tega občuti, da je namreč funkcija organov nadzornega aparata napram finančno bolje stoječim organom podrejenih zdravstvenih ustanov težka in večkrat zahtevna.

Finančna in plačilna neuravnovešenost okrajne zdravstvene uprave in podrejenih zdravstvenih ustanov — praktično izpeljana v škodo nadzorne zdravstvene oblasti, občutena najbrž pa tudi v drugih upravnih enotah — je problem in v zdravstvu razlog fluktuacijam.

Kljub temu pa je ugotoviti uspešnost dela upravne enote in pa dejstvo, da je bila prvotna težka simbioza z okrajnim zdravstvenim domom zaključena uspešno. Organizacijska spojitev je zmerom bolj odkrito pritegnila zaupanje okoliške zdravstvene službe novemu nadzornemu organu, ki je tudi sicer uživalo redno podporo tajništva OLO, tajništva za socialno varstvo, odseka za proračun, predvsem pa pomoč predsednika OLO, ki je z razumevanjem zmeraj posredoval pri reševanju najtežjih problemov.

Delo okrajnih zdravstvenih zavodov

(Nekaj karakterističnih številk)

Z decentralizacijo zdravstvene službe je 16 splošnih sektorskih in 9 ambulant v podjetjih, ki so bile do konca leta 1955 sestavni del zdravstven službe Poliklinike, prešlo v pristojnost novih ljubljanskih občin ter njihovih zdravstvenih domov. Skrb in prizadevanje, nuditi bolniku celodnevno zdravstveno varstvo, je bilo s tem preneseno na zdravstvene domove, ki so postali osnovni centri zdravstvene službe na terenu in ki so skupaj s 3 samostojnimi obratnimi ambulantami (Litostroj, Tobačna tovarna, Kartonažna tovarna) ter z ambulantami zdravstvenih domov na terenu, v podjetjih in organizacijah v prvem letu svoje samostojnosti zadovoljivo opravili naloge, ki so jim bile zaupane: približali so zdravstveno službo bolniku in že ustvarjajo zaželeni tip hišnega zdravnika, neljubo čakanje je bilo znatno znižano, dotok bolnikov na zdravnika se je pravičneje porazdelil in dosegla se je precej normalna frekvenca bolnikov na uro, obratne ambulante ter ambulante zdravstvenih domov v podjetjih pa so poleg tega še zadovoljivo odpravljale izgubo delovnega časa in pomagale pri nemotenem procesu proizvodnje.

Samo najbolj splošen podatek o delu in prometu novih občinskih zdravstvenih domov dokazuje to trditev in kaže pravi pomen decentralizacije zdravstvene službe: 16 sektorskih ambulant Poliklinike ter 28 rednih in 13 honorarnih zdravnikov je leta 1955 v 46.405 ordinacijskih urah zdravnikov opravilo 329.066 zdravniških pregledov (prvih in ponovnih) ter 33.301 obiskov na domu, 9 ambulant v podjetjih pa s 5 rednimi in 10 honorarnimi zdravniki v 12.272 ordinacijskih urah 83.814 zdravniških pregledov in 4 obiske na domu; v letu 1955 so torej splošne sektorske ambulante v Ljubljani poleg 33.305 obiskov na domu posredovale zdravniške storitve 412.880-krat s trijintridesetimi rednimi in trijindvajsetimi honorarnimi zdravniki v 58.677 ordinacijskih urah. Leta 1956 pa je 30 ambulant občinskih zdravstvenih domov ter 3 obratne ambulante v Ljubljani z dvainštirideset imi rednimi in osemnajstimi honorarnimi zdravniki v 66.637 ordinacijskih urah opravilo 466.230 zdravniških pregledov (prvih in ponovnih) ter 37.338 hišnih obiskov. Na zdravstvene domove decentralizirana zdravstvena služba je v enem letu opravila 53.350 zdravniških storitev in 4233 obiskov več kot prejšnja »centralna« zdravstvena služba.

*

Poliklinika v Ljubljani je bila torej v letu 1956 osrednja okrajna specialistična zdravstvena ustanova. Razbremenjena skrbi za splošno zdravstveno službo je svoje delo strokovno in organizacijsko izpopolnila in izboljšala. Njeni specialistični oddelki (interni, kardiološki in reuma oddelek, kirurški z ortopedskim, ginekološki, otološki, okulistični, nevrološki in dermatološki) so v letu 1956 v 38.446 ordinacijskih urah opravili 187.171 pregledov, od tega prvih 89.049, ponovnih pa 98.122; številka v primerjavi z letom 1954, ko je bilo v 33.306 ordinacijskih urah vseh pregledov 203.436 (prvih 95.570, ponovnih pa 107.866) upada, raste pa v primerjavi z letom 1955, ko je bilo skupnih pregledov 176.159 (prvih 86.250, ponovnih 89.909). To delno upadanje iz leta 1954 na leto 1955 je pa le navidezno, ker sta takrat vso pediatrično in velik del ginekološke specialistične zdravstvene službe prevzela v letu 1954 ustanovljena Centralni otroški dispanzer in Dispanzer za žene v svojih ambulantah za otroke in žene. Z letom 1956 se številka spet primerno zviša; kot povsod je tudi tu čutiti veliko in zmeraj večjo potrebo po tej vrsti zdravstvene zaščite in pripravljenost zdravtsvene službe, da zadosti potrebi.

Kljub neprimernim prostorom sedanje Poliklinike na Miklošičevi 20, ki ovirajo zaželeno poslovanje, je v letu 1956 uspelo znižati neljubo čakanje bolnikov pri vseh specialističnih oddelkih (pri internistih od 105 minut v letu 1955 na 12 minut v letu 1956, pri ginekologih od 247 minut na 90 minut), a skoraj povsod zvišati trajanje ordinacije enega bolnika.

Poliklinika je v letu 1956 zadnje leto poslovala v svojih starih in že zdavnaj preživelih prostorih. Velik del organizacijskih, investicijskih in strokovnih svojih prizadevanj je v letu 1956 koristno trošila za svoj končni cilj: v prvi polovici leta 1957 se seli v novo Polikliniko na Njegoševi cesti, kjer bo moderno ureditev prostorov in naprav nemoteno lahko stavila v službo bolnikom in zdravstvu.

*

Okrajna zobozdravstvena služba deluje po oddaji 8 zobnih ambulant občinskim zdravstvenim domovom le v preišnji osrednji zobni ambulanti v Nebotičniku kot **Zobna poliklinika.** Kljub razumljivemu znižanju številk o delu, ki so do leta 1955 vključevale 9 ambulant in so bile zato visoke, izkazuje številčni prikaz Zobne poliklinike za leto 1956 sorazmeren porast dela: 100.361 vseh pregledov in zobozdravstvenih posegov (v letu 1955 za 9 ambulant 186.980), 11.931 ekstrakcij (v letu 1955 za 9 ambulant 29.686), 32.141 plomb (v letu 1955 66.398), 5048 zdravljenj zob, 1883 novih in 903 popravljenih protez, 301 mostiček ter 91 ortodontskih zdravljenj zob mladine poleg ostalih rednih zobozdravniških del — je slika dela Zobne poliklinike. Ta je v letu 1956 svoje skoraj nemogoče prostore v Nebotičniku v celoti obnovila in dosegla zdravstvenim potrebam in kulturnim zahtevam pacientov odgovarjajočo notranjo ureditev, ki je izpopolnjena tudi strokovno: vsaka kabina ima svoje lastne in nove naprave za suho in mokro sterilizacijo ter vitalne aparate; pridobitev so tudi 3 aparati za jonoforezo.

*

Centralni šolski polikliniki je bila v obravnavanem obdobju poverjena preventivno-kurativna zaščita 34.380 v mestu Ljubljani šola mladine: učencev, dijakov, vajencev in študentov, od 1. januarja 1956 pa še nadzorstvo in organizacija šolskozdravstvene zaščite v ljubljanskem okraju, ki v 18 zdravstvenih domovih zajema še 19.889 mladine, 31 vzgojnih domov v Ljubljani s 4451 oskrbovanci ter 10 okoliških vzgojnih domov s 591 učenci. Poleg tega strokovno vodi 4 zdravstvena okrevališča: v Šiljevici in Kraljevici ob morju (kapaciteta 200), Dom Staneta Žagarja, Podljubelj (80), in Mladinski dom na Rakitni (80).

Zdravstvena zaščita šolske mladine je združena v matični ustanovi na Aškerčevi 26, ljubljanska študentska mladina pa ima svojo popolno splošno ambulanto in del specialistične na Miklošičevi 14.

V teku šolskega leta 1955/56 je bilo v ustanovi 165.284 posetov, ambulatoriji so opravili 145.052 (leta 1954/55 137.132) zdravstvenih storitev, sistematski oddelek je preiskal zdravstveno stanje 15.410 učencev, splošni ambulatorij je obiskalo 47.446 pacientov (27.303 prvič, 20.143 ponovno; v šolskem letu 1954/55 48.875), za utrditev diagnoze in kontrole zdravstvenega stanja je bilo potrebnih 11.882 rentgenskih presvetljav, 2935 bolnikov je obdelal dermatolog, 2382 otolog, očesni zdravnik 5.998, fizioterapevtskih posegov je bilo 2601, korektivno gimnastiko je obiskovalo 388 otrok, v zobnem oddelku je bilo 37.911 obiskov (8553 prvih in 29.358 ponovnih), zdravstvena šolska kuhinja je hranila 118 zdravstveno in socialno ogroženih šolarjev, poleg še znatnega drugega dela Centralne šolske poliklinike: izdanih receptov (17.276), injekcij (2154), manjših kirurških intervencij, cepljenj proti kozam (1451), proti davici in tetanusu (2310) ter 1147 pregledov vajencev pred vstopom v uk. in zdravstvenega pregleda vseh v prvi razred osnovnih šol vpisanih učencev.

Naša zdravstvena okrevališča so v preteklem letu oskrbovala 1629 otrok (v letu 1955 800): Šiljevica 443, Kraljevica 471, Rakitna 398, Dom Staneta Žagarja 317; oskrbnina je znašala 450 dinarjev dnevno in jo je v veliki večini kril okrajni ZSZ, le majhen del so prispevali starši oziroma pristojne občine. Za zdravstvene kolonije je bilo pregledanih 2006 šolarjev, na letovanjih in taborjenjih je bilo vsega 3300 otrok (70 % ob morju, 30 % v višinskih predelih). Vsi so bili pred sprejemom zdravniško pregledani. Kljub vsej previdnosti pa je bil prenesen v okrevališče na Rakitni paratifus B. Hišna epidemija je bila takoj lokalizirana, 36 obolelih otrok pa je prebolelo bolezen brez posledic. Epidemija je bila lahkega značaja. Razen omenjenega primera ter 20 primerov dezinterije na letovanju v Starem gradu okrevališča, kolo-

nije in letovanja pod nadzorstvom Centralne šolske poliklinike niso utrpela epidemij.

Centralna šolska poliklinika je v preteklem letu ob znani epidemiji otroške ohromelosti in meningitisa sodelovala s sanitarno-higienskimi zdravstvenimi organi okraja in republike. Pri tem je strokovno pregledala vse šole in ugotovila njihovo higiensko stanje. Svoje zaključke je iznašala pri pristojnem OLO Ljubljana in občinskih ljudskih odborih ter predlagala mere za najnujnejše asanacije. Pri vseh svojih akcijah in ukrepih je bila deležna vsega razumevanja in podpore.

Z decentralizacijo zdravstvene službe na občinske zdravstvene domove je tudi Centralna šolska poliklinika prenesla del svojih delavnosti na teren. Kakor je sicer ugotoviti pozitivne posledice teh prenosov, se pri šolski zdravstveni zaščiti pokaže delen padec in to predvsem pri sistematskih pregledih šolarjev. Ti se namreč opravljajo v breme preventivnih delov občinskih proračunov, ki skoraj nikjer niso veliki. Po delno še nepopolnih podatkih je bilo v »okoliških« zdravstvenih domovih v šolskem letu 1954/55 sistematsko pregledanih 6383 otrok, v preteklem šolskem letu pa 5039 in to brez podatkov ZD Domžale (kjer sistematski pregledi še niso številčno prikazani) in ZD Stari trg, Ivančna gorica in Polhov Gradec, kjer sistematskih pregledov ni bilo.

Centralna šolska klinika je ob razširitvi svojega delokroga in zaradi svoje strokovne in vodstvene funkcije navezala stike z občinskimi zdravstvenimi domovi in v tem smislu tudi zadolžila svoje zdravnike. Najbolje je uspela povezava z občinami Center, Šiška, Bežigrad, Grosuplje, Cerknica.

V letu 1956 je Centralna šolska poliklinika porabila 13.025.128 dinarjev proračunskih sredstev in 10.804.901 dinarjev kot plačila okrajnega ZSZ za izvršene zdravstvene storitve; za poslovanje Centralne šolske poliklinike je bilo torej v letu 1956 potrebnih 23.830.029 dinarjev.

*

Kljub vsem prizadevanjem zdravstva, ljudskega odbora in kljub otipljivim uspehom, ki z leta v leto nižajo odstotek smrtnosti zaradi tuberkuloze (od leta 1949 je padla za 60 %, od I. mesta smrtnih vzrokov na V. ali celo VI. mesto!), je še zmeraj izpodbiten vsakoletni dohod novih aktivnih tuberkuloz, ki je večji kot odpis tistih zaradi smrti, preselitev ali ozdravljenja. Dokler pa ne doživimo vsaj pričakovanega ravnovesja, je smatrati tako tbc sliko kot poziv, ki narekuje pojačanje protituberkulozne borbe z vsemi sredstvi in možnostmi.

Protituberkulozno službo opravlja za mesto Ljubljano in delno za okraj **Antituberkulozni center**, ki v 5 področnih dispanzerjih v celoti zajema protituberkulozno dejavnost mestnih občin, kot okrajni protituberkulozni center pa strokovno in statistično nadzira in usmerja delo ostalih protituberkuloznih dispanzerjev okraja (Grosuplje, Litija, Kamnik, Vrhnika, Cerknica ter protituberkulozni dispanzer Centralnega otroškega dispanzerja).

V letu 1956 je protituberkulozna služba odkrila 646 novih tuberkuloz (490 pljučnih, 65 kostno-sklepnih in 91 drugih); v primerjavi z letom 1955, ko je bilo odkritih 886 novih tuberkuloz (800 pljučnih, 19 kostno-sklepnih in 67 drugih), pomeni letošnji izkaz padec, toda le v absolutnem merilu, v relativnem pa je uspeh dispanzerske službe, saj je leta 1955 od 800 pljučnih tuberkuloz odkrila fluorografska akcija 445, dispanzerji pa 355 tuberkuloz, letos pa brez fluorografske akcije antitbc dispanzerji 490.

Omeniti je fluorografsko akcijo v letu 1955. Čeprav ne pade v obravnavano obdobje, je pa dala protituberkulozni službi svoj pečat kot množična akcija, ki je v prvih štirih mesecih leta 1955 zaktivizirala Ljubljano in zdravstvo in ki je v celoti dosegla svoj namen: skoraj 100 % je razčistila epidemiološko sliko Ljubljane, odkrila je prikrite in neznane primere tuberkuloze. Antituberkulozni center pa postavila pred nove in odgovorne naloge, ki jih je izpolnjeval v letu 1955 in tudi še v letu 1956.

Ta največja zdravstvena akcija je zajela vse nad 15 let stare prebivalce mesta, skupaj 117.993 oseb. Če upoštevamo vse, ki se akcije niso udeležili (2296 oseb), je bil procent udeležbe 98,06, upoštevaje upravičeno odsotnost pa celo 99,98! Neupravičeno odstotnih je bilo vsega le 14 oseb.

Fluorografija je izsledila 3181 primerov tbc obolenj nad 15 let starosti ali 2,75 % vseh fluorografiranih oseb, od tega aktivnih obolenj 1051, ali 33,37 vseh pljučnih obolenj, poleg ostalih ugotovitev: 257 sumljivo aktivnih TBC ali 18,79 vseh pljučnih obolenj, 1873 inaktivnih pljučnih obolenj (58,84 % vseh tbc), poleg tumornih (63 primerov) in srčnih obolenj (475 primerov). Največ obolelosti za tbc ima področje Polje, nato Vič, najnižjo obolelost pa Rakovnik, za njim pa Bežigrad; po letnikih bolujejo za tbc najmanj rojstni letniki 1935 do 1940, največ pa rojstni letniki 1890—1895, največ grupa nameščencev (854 primerov), nato grupa delavcev (819), gospodinje (558) in upokojenci (512).

Akcija je zahtevala ogromna sredstva — 11.135.969 dinarjev, ki dokazujejo veliko razumevanje ljudske oblasti za zdravstvo in zdravje delovnih ljudi. Izdatke sta krila bivši MLO Ljubljana in okrajni ZSZ, ki je iz preventivnega sklada za leto 1955 nakazal 5.289.000 din.

V letu 1956 so vsi oddelki operativnega sektorja Antituberkuloznega centra (5 dispanzerjev, dispanzerski bolniški oddelek, rentgensko-fluorografski oddelek, laboratorij, BCG oddelek, poleg centralne evidence in statistike ter tbc pralnice) napravili 45.232 kliničnih, radioskopskih, radio-, strati-, fluorografskih ter seriiskih pregledov, 8.466 posvetov v dispanzerjih, 14.339 laboratorijskih pregledov, 2641 besažiranj, 7156 patronažnih obiskov in intervencij in 6487 terapevtskih posegov, poleg 3226 oskrbnih dni za 75 bolnikov v dispanzerskem stacionariju. Protituberkulozna služba je v sedanjih omejenih možnostih (gradbenih, aparaturnih in personalnih) izgrajena do popolnosti, ima pa delno zaradi dobro vpeljane organizacije in prijavne službe, delno pa na podlagi izvedene fluorografske akcije in kljub vedno nižjemu odstotku smrtnosti — v letu 1949 113 primerov ali 9,112 na 10.000 prebivalcev, leta 1952 73 (5,41), leta 1953 53 (3,79), leta 1954 55 (3,79), leta 1955 53 (3,79) in leta 1956 na območju mesta Ljubljane 53 (3,1), v vsem okraju pa 89 (2,9) — zmeraj večji delokrog dela in svojih nalog: pod nadzorstvom ima ob koncu leta 1956 okrog 16.000 primerov (2235 aktivnih, od tega aktivnih pljučnih 1869, 10.180 oseb, ki žive v kontaktu s tuberkulozo, ostanek so inaktivni); v letih 1955 in nazaj do leta 1951 številka znanih in evidentiranih tuberkuloz pada: leta 1955 pod nadzorstvom 12.888 primerov, od tega vseh aktivnih tuberkuloz 2223, pljučnih aktivnih pa 1983, leta 1954 pod nadzorstvom 10.185, pljučnih aktivnih 1776, leta 1953 8713 (1563), leta 1952 6906 (1382), leta 1951 2184 (1003). Smrtnost tuberkuloz, ki je v stalnem upadanju, a redni dotok novega tbc materiala dokazuje sicer uspešnost protituberkulozne službe, narekuje pa nenehen in vztrajen boj ter čuječnost.

Tuberkuloza in boj proti njej zahteva velika sredstva. 15,127.000 dinarjev v letu 1956 je skupni znesek finančnih sredstev, porabljenih za napore protituberkulozne službe. Številka je velika le na prvi pogled. V letu 1956 je 478 aktivnih tuberkulotikov prešlo v neaktivno obliko bolovanja. Če se je od teh le polovica (239) vrnila v proizvodnjo in če je vsak od njih le 3 mesece v letu s svojo storilnostjo dvignil narodni dohodek za 20.000 din mesečno, je že s tem dosežen finančni efekt 14.340.000 dinarjev, s tem pa že skoraj krit celotni letni proračun Antituberkuloznega centra. Toda ekonomski uspeh protituberkulozne službe je še večji, saj se poleg dejanskih ozdravljenj kaže v zmanjšanju materialne škode in predvsem v stalem preprečevanju bioloških okvar in okužb. Ta uspeh pa je nadvse pomemben za zdravstvo nasploh in za našo ekonomiko. Zato pa je neprecenljiv!

*

Zdravje žena, nosečnic in mater je zaupano **Centralnemu dispanzerju za žene.** V treh letih obstoja je ta na videz majhna zdravstvena ustanova opravičila svoj obstoj in si pridobila zaupanje žena, saj v svojih dejavnostih vključuje predporodno zaščito (posvetovalnica za nosečnice, REad-ova šola za naravni porod, patronaža terenskih babic na domu nosečnic), poporodno zaščito (socialno-zdravstvena služba za otročnice v porodnišnici, patronažna služba terenskih babic pri otročnici, posvetovalnica za žene po porodu), posvetovalnico za kontracepcijo, posvetovalnico za sterilnost, posvetovalnico za spolno higieno, demonstracijski center, zdravstveno prosvetno dejavnost. V letu 1956 je 8 njegovih posvetovalnic v Ljubljani (leta 1955 jih je bilo 6) pasiralo 9543 nosečnic (prvič 2499, ponovno pa 7044) ali 1998 več kot v letu 1954, ko je bilo vseh pregledov 8259, in 186 več kot leta 1955 (9357). Čeprav je bilo leta 1954 nosečih 2509, leta 1955 2509, leta 1956 pa 2038 Ljubljančank, Porodi torej padajo, raste pa zdravstvena zaščita. Tako je bila leta 1954 pregledana vsaka nosečnica povprečno 3,3 krat, leta 1955 4,05 krat, leta 1956 pa 4,6 krat. K temu še zanimiv podatek, ki za leto 1954 kaže 35 porabljenih minut, leta 1955 48 minut in leta 1956 57 minut za vsako nosečnico, kar vse dokazuje, da je tako kvantiteta kot kvaliteta dela Centralnega dispanzerja za žene v porastu in v službi zdravja nosečih žena.

Kot pred porodom je zdravje žena zaščiteno tudi po porodu. Od 2038 Ljubljančank, ki so rodile leta 1956, je 96,8 % rodilo v Porodnišnici, 3,2 % pa doma; od teh so pri 44 porodih sodelovale babice CDŽ, pri dvanajstih porodih privatne babice, 15 Ljubljančank pa je rodilo brez strokovne pomoči. Ker torej v Ljubljani skoraj vse žene rode v porodnišnici, se glavna skrb in delo babic CDŽ kaže v obiskih pri otročnicah. Pri prihodu iz porodnišnice je namreč vsaka žena v stalni in brezplačni zdravstveni zaščiti. Tako je 20 babic CDŽ opravilo leta 1956 19.364 obiskov na domu otročnic (2318 prvih in 17.046 ponovnih, leta 1955 2309 otročnic 16.221 krat, leta 1954 pa 15 babic 2509 otročnic 16.365 krat, ali leta 1954 1 ženo 6,5 krat, leta 1955 7,1 krat, leta 1956 pa že 9,6 krat; ena babica je leta 1955 opravila 858,9 obiskov, leta 1956 pa 982,4 obiske ali dnevno povprečje na eno babico v letu 1955 2,7, v letu 1956 pa 3,1 obiskov na domu otročnic. Pri zdravstvenem varstvu otročnic je torej kvantiteta vidna, njen porast v letu 1956 pa je delno zmanjšal kvaliteto: povprečnih 99 minut, porabljenih v letu 1955 za obiske pri eni otročnici, je nadomestilo 85 minut v letu 1956.

Žena pa je tudi po porodu izpostavljena zdravstvenim okvaram. Po inozemskih statistikah je 30 % žena po porodu težje ali lažje zdravstveno prizadetih, podatki triletnega dela CDŽ pa kažejo za Ljubljano to številko s 70 %. Zdravniška pomoč je torej po porodu nujna. CDŽ je uspel v letu 1956 pritegniti v svojo poporodno ordinacijo 39,5 %, v letu 1955 41,1 % žena, ki so rodile v Ljubljani, leta 1956 pa že 63,1 %, vseh poporodnih pregledov (prvih, ponovnih, ginekoloških in ostalih pa je opravil 9527 (leta 1955 pa 8465).

Delo je torej uspešno, to dokazujejo suhe številke in pa 15.644 žena, ki so v enem letu iskale zdravniško pomoč in nasvet v Centralnem dispanzerju za žene.

Omenjeni podatki zajemajo delo Centralnega dispanzerja za žene na območju mesta Ljubljane ter vključujejo dosežke dispanzerja, posvetovalnic ter ambulant za žene v ljubljanskih občinah. Delokrog Centralnega dispanzerja za žene kot centralne okrajne zdravstvene ustanove pa zajema tudi skrb za delovanje zdravstvenega varstva matere in žene izven mestnih meja v vsem okraju. Tu se kaže v metodološki in praktični pomoči: služba zdravstvenega varstva matere in žene v občinah posluje na podlagi dosedanjih dognanj CDŽ, splošni zdravniki občinskih zdravstvenih domov pa se izpopolnjujejo na tečajih, pri katerih sodeluje CDŽ in na praksi v samem CDŽ.

Glede na svoje zdravstveno delovanje — preventivno in kurativno — je CDŽ v letu 1956 prejemal sredstva iz dveh virov: 3,800.000 din so prejemki iz proračuna OLO Ljubljana, 4,769.000 din pa dohodki od zdravstvenih storitev, ki jih plača okrajni ZSZ; skupna enoletna finančna sredstva (brez investicij) so torej 8,569.000 dinarjev.

*

Centralni otroški dispanzer se je januarja 1956 preselil v novogradnjo v Ulici Stare pravde 2 in združil tu svoje enote iz Streliške ulice in Miklošičeve ceste, dočim se je njegovih posvetovalnic in ambulant vključilo v zdravstveno službo občinskih zdravstvenih domov, čakalnica za matere in otroka pa se je spojila z ambulanto za prvo pomoč na kolodvoru.

Novi in popolni prostori so omogočili, da je COD razvil skoraj vse dejavnosti, ki služijo zdravstvenemu varstvu predšolskega otroka: posvetovalnico za zdrave in ambulanto za bolne otroke, laboratorij, rentgen, protituberkulozni oddelek, zobni in socialni oddelek. V zadnjem mesecu leta 1956 so bile izpeljane priprave za delo demonstracijske mlečne kuhinje, specialistične otroške ordinacije ter pediatrične posetne službe za mesto Ljubljana, ki od 1. januarja 1957 že posluje.

ostali dve dejavnosti pa bosta začeli z delom vsak čas.

Na ta način reorganizirana zdravstvena služba v svojih zaključkih in številkah ne daje prave slike o delu in porastu zdravstvenega varstva otroka, ker je primerjava z lanskim in prejšnjimi leti, ko so posvetovalnice in ambulante COD vključevale vso mestno območje, težavna in nepregledna. V letu 1956 je COD v svojih osnovnih dejavnostih zajel po večini le občino Center, medtem ko je centralne strokovne sposobnosti in naloge okrajne zdravstvene ustanove nudil in posredoval vsem, predvsem pa zunanjim zdravstvenim domovom bodisi z usposabljanjem okoliških zdravnikov in medicinskih sester ter s sodelovanjem na strokovnih tečajih, bodisi z neposredno pomočjo v samih zunanjih zdravstvenih domovih in postajah. Njegova posvetovalnica je opravila 3729, ambulanta pa skupaj s TBC oddelkom 23.744 vseh pregledov; številki sta v primerjavi z lanskimi, ki so zajemale vso Ljubljano, razumljivo nižje, saj je bilo leta 1955 vseh ambulantnih pregledov 38.776, vseh pregledov v posvetovalnici pa 14.036. K tej ugotovitvi se postavljajo letošnji (leta 1956) pregledi otroške zdravstvene službe:

	posvet.	amb.
8. obč. zdrav. domov	15.329	35.295
zunanji zdrav. domovi	10.996	20.090
ves okraj	26.335	55.385
od tega samo COD	3.729	23.744

V letu 1956 je COD obiskal otroške dispanzerje izven Ljubljane: Kamnik, Mengeš, Domžale, Moravče, Medvode, Cerknica, Grosuplje, Ivančna gorica, Šentvid pri Stični. Ugotovitve teh obiskov so: potreba po okrepitvi medicinskega kadra v dispanzerjih za otroke, če naj pričakujemo bistveno zboljšanje zdravja dojenčkov in majhnih otrok ter zahteva po organizaciji dispanzerjev s polno funkcijo povsod tam, kjer zajema območje zdravstvenega doma oziroma postaje večje število prebivalcev. V prvi vrsti so to zdravstveni domovi Litija, Ivančna gorica in Cerknica, kjer z občasnimi honorarnimi zdravniki ni mogoče reševati problematike zdravstvenega varstva otrok.

Centralni otroški dispanzer je v preteklem letu skupaj z zdravstveno službo tajništva za zdravstvo OLO sodeloval pri pregledih otrok v krajih, kjer zdravstveno varstvo otrok še ni organizirano. Pri tem je obiskal kraje in predele: Dobrova, Horjul, Polhov Gradec, Vaše, Gabrovka, Kostrevnica, Črni vrh, Zagradec, Rakitna, Blagovica, Trojane, pomagal posvetovalnici na Igu in sodeloval pri akciji na Golem. Vse akcije v pasivne predele so bile uspešne in koristne: starši so se z zaupanjem in polnoštevilno odzivali vabilom, nudena je bila večkrat prav nujna zdravniška pomoč, naša zdravstvena služba pa je dobila realen vpogled v zdravstveno stanje naših otrok na terenu in v njihove življenjske pogoje.

Centralni otroški dispanzer je v preteklem letu izpopolnil svojo novo stavbo z aparati in inventarjem Unicefa. Ves material je bil nameščen tako, da popolno služi in je v polnem obratu. To so rentgen, kompletna zobozdravstvena oprema, epidiaskop, ciklostil in avtomobil, ki služi za potrebe okrajne preventivne zdravstvene službe.

Finančna sredstva, porabljena za tekoče poslovanje COD so: proračun OLO 4,100.000, plačila Okrajnega ZSZ 6,270,000, zobne storitve 264.425, skupaj 10,634.425 dinarjev.

*

Za zdravstveno in socialno zaščito dojenčkov in otrok do tretjega leta ter po potrebi za njihove matere skrbi **Dečji dom**, ki kot preventivno-kurativna ustanova in finančno samostojni zavod posluje v dveh oddelkih: oddelek I. v matični stavbi v Ulici Stare pravde 4 z zmogljivostjo 65 postelj je namenjen samo otrokom, oddelek II. na Grubarjevem nabrežju 6 pa 25 materam in 30 otrokom.

Leta 1956 je bilo v Dečji dom sprejetih 455 otrok in 161 mater (leta 1955 51 otrok manj, a 20 mater več). Razmerje med zdravstvenimi in socialnimi indikacijami, ki so v letu 1956 narekovale sprejeme v Dečji dom, kaže znaten dvig zdravstvenih razlogov; ti v oddelku I. občutno prevladujejo (85,5%, leta 1955 pa 61%), v oddelku II., kjer razumljivo prevladujejo socialne indikacije, pa je razmerje dveh let približno isto: zdravstvene indikacije 12,8% v letu 1956 oziroma 12% v letu 1955, socialne indikacije pa 87,2% oziroma 88%. Od vseh v letu 1956 sprejetih otrok so bile zdravstvene indikacije odločilne pri 302 sprejetih otrokih, socialne pa v 153 primerih. Razlog za to ni vsebinski, niti ni zaradi tega izvajati zaključka o neobstoju ali upadanju socialnih problemov; razlog je finančni: finančna samostojnost Dečjega doma in obveznost občinskih ljudskih odborov, da plačajo oskrbni dan, je vsaj pri otrokih, ki se sprejemajo brez spremstva mater, pripomogel k nižji številki iz socialnih indikacij sprejetih otrok. Je pa to veliko vprašanje Dečjega doma, ali je upravičeno varčevanje na račun socialne in pri dojenčkih tako tesno združene zdravstvene zaščite. Upravni odbor Dečjega doma je problem signaliziral pristojnim oblastem in družbenim organom.

Čeprav zavod zaradi navedenih dejstev delno spreminja svoj prvotni socialnozdravstveni namen, je preventivno delo še vedno važno torišče Dečjega doma. Kaže se v sistematskih pregledih oskrbovanih otrok, v socialnem delu tudi pri onih, ki so bili sprejeti iz zdravstvenih indikacij; to delo namreč v mnogih primerih odkrije, da je zadnji in končni vzrok zdravstvene indikacije, ki je pripeljala otroka v Dečji dom, pravzaprav socialno ozadje: nezainteresiranost ali preobremenjenost matere in podobno. Sodelovanje z občinskimi ljudskimi odbori je pripomoglo k pravilnemu obravnavanju takih primerov. Najvažnejše preventivno delo, ki ga je Dečji dom začel v letu 1956, pa je sistematična vzgoja mater v osnovnih pojmih zdravstvene prosvete in gospodinjstva s praktičnim in teoretičnim delom izpopolnjevanja in prevzgajanja. Nova usposobljena stavba na Grubarjevem nabrežju 6 je to delo omogočala.

Rejništvo so 1. januarja 1956 prevzeli pristojni občinski ljudski odbori. Ker pa je na področju nekdanjih rejniških kolonij Dečjega doma v Lukovici in Moravčah še zmeraj okrog 100 otrok, opravljajo zdravniki Dečjega doma občasno zdravstveno kontrolo, ker primere poznajo. Dečji dom je poleg tega na seminarju prizadetim občinskim referentom za socialno politiko in skrbništvo posredoval svoja izkustva prav s področja rejništva.

*

Materinski dom v Predjamski 108 na Viču, ustanovljen kot proračunska ustanova MLO Ljubljana, sprejema sedaj že drugo leto kot finančno samostojni zavod v oskrbo noseče žene predvsem iz okolice Ljubljane, praviloma 6 tednov pred porodom, ki iz družinskih, socialnih, zdravstvenih ali stanovanjskih razlogov v Ljubljani ne morejo čakati poroda.

Kljub prvotnemu namenu, nuditi Materinski dom predvsem nezakonskim materam, je v letu 1956 iskalo v njem zavetja mnogo več poročenih žena (522 : 98 samskim ter po 1 ločena žena in 1 vdova; v letu 1954 je to razmerje 887 : 208, 6, 6).

V letu 1956 je Materinski dom sprejel 622 žena (leta 1954 1107) v 7377 oskrbnih dneh (11 do 12 na eno ženo) in za ceno 450 din za oskrbni dan. Od sprejetih je bilo poslanih v porodnišnico 387 žena, 5 je rodilo v Materinskem domu, ostale so odšle domov na lastno željo.

Materinski dom je v letu 1956 potrošil 4,418.000 dinarjev; stroške je kril Okrajni ZSZ za 414 zavarovanih žena ter pristojne občine za 208 nezavarovanih; OLO Ljubljana je prispeval 878.000 din.

Materinski dom je pod stalnim strokovnim nadzorstvom zdravnika in babic.

*

Center patronažne službe medicinskih sester, *ustanovljen* 1. februarja 1954 kot proračunska ustanova, je s prenosom osnovnih zdravstvenih dejavnosti na zdravstvene domove 1. januarja 1956 pravzaprav prenehal obstajati kot enota, čeprav je bil kot Okrajna zdravstvena ustanova ukinjen šele januarja 1957. V kratki dobi obstoja pa je kot izključno preventivna socialnozdravstvena ustanova s svojo pestro dejavnostjo imel občuten vpliv na socialno in zdravstveno ogrožene družine in posameznike in je opravičil svoj obstoj. Center za patronažno službo in 20 njegovih patronažnih sester je v enem letu opravil 28.800 (3400 prvih in 24.500 ponovnih) hišnih obiskov in 1800 pozitivnih intervencij, pri tem pa je s predavanji, tečaji za nego bolnika ter nego in prehrano dojenčka, z individualnim zdravstvenim prosvetnim delom ter z delom v posvetovalnicah za noseče žene, matere in otroke dvigal zdravstveno zavest ljudi, z intervencijami ter v sodelovanju z zdravstvenimi, socialnimi in vzgojnimi ustanovami ter množičnimi organizacijami pa pomagal zdravstveno in socialno ogroženim družinam, da dosežejo socialen in ekonomski napredek. S svojim delom je CPS razvijal pri svojih varovancih željo po zdravem načinu življenja, prizadeval si je za aktivno sodelovanje pri ohranjevanju fizičnega, emocionalnega in socialnega zdravja.

Dosežki CPS kot mestne in okrajne socialnozdravstvene ustanove so podlaga za patronažno dejavnost občinskih zdravstvenih domov.

*

Lekarniška služba je del splošne zdravstvene službe, ki oskrbuje trg s potrebnimi zdravili. Poraba teh dopolnjuje ugotovitve o delu in nalogah javne zdravstvene službe in kaže zdravstveno stanje prebivalstva v prav tako zanimivi luči.

Po osvoboditvi je opaziti stalen porast potrošnje zdravil. Zaradi zadovoljitve potreb se lekarniška mreža upravičeno razširja. Konec leta 1956 je v ljubljanskem okraju 19 lekarn in 3 lekarniške postaje (na Grosupljem, v Ivančni gorici in Mengšu; pridružila se jim bo vsaj začasno sedanja lekarna Stari trg, ker je zaradi posebnih pogojev njena samostojnost nemožna).

V letu 1956 je 12 mestnih lekarn doseglo prometa za 311 milijonov, vse ostale »okoliške« lekarne pa 66 milijonov, skupaj za območje okraja torej 377 milijonov. V primerjavi z letom 1955 je promet narastel za 20%, od tega v mestu za 16%, v podeželskih lekarnah pa za 43%. Posamezne lekarne izkazujejo v enem letu porast prometa od 3% (lekarna Litija) do 50% (lekarna Šiška).

Sedanji promet lekarn ter decentralizacija zdravstva, ki ima svoj vpliv, tudi na poslovanje lekarn, opravičuje ugotovitev, da so zdravila ljudem vedno in zmeraj laže dosegljiva. To je posebno važno tudi zato, ker se približuje čas splošnega zdravstvenega zavarovanja oziroma vključitve kmečkega prebivalstva v zdravstveno zavarovanje.

Težnja po okrepitvi javne zdravstvene službe se kaže tudi v lekarniškem poslovanju; odraža se v njenem prometu in službi. Število privatnih receptov je v letu 1956 padlo za 4,6%, število receptov javne zdravstvene službe (oziroma receptov ZSZ) pa se je dvignilo za 5,3%. Tudi povprečna vrednost receptov kaže v preteklem letu za deželo sicer že delen višek v korist privatnih receptov, medtem ko je v Centralni lekarni vrednost privatnega recepta (185 din) že padla pod vrednost receptov bolniške blagajne (214 din) in Okrajnega ZSZ Ljubljana (205 din).

Glede same potrošnje zdravil podatki presegajo okvir tega poročila. Ugotoviti je zato le dejstvo, da se je veliko povpraševanje po antibiotikih iz leta 1955 umirilo in ne raste tako izjemno, tako da je porast potrošnje antibiotikov sorazmeren s splošnim porastom porabe zdravil. Glede zalog lekarn je ugotoviti, da so založene z domačimi in potrebnimi inozemskimi medikamenti; pomanjkanje nekaterih zdravil je bilo le začasno.

*

Delokrog in naloge **Zdravstvenih menz** so razvidne iz dveh njenih tudi po lokaciji ločenih obratov: TBC menze v Čopovi 9 in dietno-diabetne menze v Trubarjevi.

Pomen zdravstvenih menz, znan in poudarjen že ob njih ustanovitvi, je, omogočiti nadaljevanje zdravljenja tuberkuloznih, diabetičnih in sicer na dieto vezanih bolnikov zato, ker je njih dietna oziroma okrepljena prehrana življenjske važnosti, izolirana prehrana tuberkuloznih pa preventivna zahteva modernega zdravstva.

Zdravstvene menze so v letu 1956 nudile prehrano povprečno 426 abonentom: tbc menza 91, dietna 280, diabetna pa 46, poleg 10 obrokov tbc menze za stacionarij Antituberkuloznega centra. Hrana se pripravlja pod strokovnim vodstvom in odgovarja predpisom in zahtevam zdravstvenih zavodov, ki jo kontrolirajo (Antituberkulozni center oziroma Interna klinika). Cena prehrane brez režijskih stroškov (ki znašajo od 40 do 75 din dnevno) je v tbc menzi z zajtrkom 228 din, v dietni menzi 177 din, diabetni pa 277 din brez zajtrka dnevno.

V zdravstvenih menzah se hranijo večinoma socialno šibki bolniki, ki povečini uživajo tudi popust; določi ga posebna komisija. Zdravstvene menze se po pravilu finansirajo same. Glede na znatne in potrebne popuste ter predvsem zaradi ugotovitve, da je delovanje Zdravstvenih menz neke vrste podaljšano zdravljenje, ki pa je cenejše kot zdravljenje v bolnišnici, prispevata k vzdrževanju tudi OLO Ljubljana, občine in Okrajni ZSZ.

*

Še kratek prikaz in primerjava dela pomočnika zdravstvene službe — **Reševalne postaje:** z voznim par-

kom 9 reševalnih in 4 osebnih avtomobilov (8 Mercedes in 5 Škoda) in po tarifi 55 din za prevoženi kilometer je Reševalna postaja .

leta	oprav. prev.	prep. bolu.	prev. km
1954	23.081	23.849	556.921
1955	28.109	29.768	602.185
1956	30.377	31.368	651.739*

* V rešilni službi 526.941, v zdravstveni službi pa 124.798 km.

Reševalna postaja je v letu 1956 izpopolnila svoj vozni park. Z lastnimi investicijskimi sredstvi (3.454.541 dinarji), z dotacijo OLO Ljubljana (5 milijonov), s sredstvi prodanih avtomobilov ter s 15-milijonskim posojilom je bil ustvarjen fond, potreben za 5 novih avtomobilov Škoda. Posojilo je bilo do konca leta 1956 že v celoti vrnjeno.

Reševalna postaja zaposluje 59 oseb — 27 šoferjev, 15 bolničarjev, 3 telefoniste, 6 mehanikov in strokovnih delavcev ter 8 administrativnih. Osebje je strokovno usposobljeno; šoferji in bolničarji se na stalnih tečajih strokovno izpopolnjujejo.

Reševalna služba OLO Ljubljana s svojim prizadevanjem ter stalno pripravljenostjo zadovoljivo in uspešno izpopolnjuje javno zdravstveno službo; njeno delo opravičuje skrb in sredstva, ki jih vanjo vlaga okrajni ljudski odbor.

*

Okrajna higienska postaja je proračunska zdravstvena ustanova (proračunska postavka za leto 1956 je znašala 12,690.134 din), ki je delovala v letu 1956 še na podlagi dotedanjih predpisov o organizaciji zdravstvene službe in je zato opravljala poleg vse higienske operativne službe tudi še posle zdravstvenega nadzorstva — sanitarne inšpekcije — pod vodstvom okrajnega sanitarnega inšpektorja. Značaja obeh služb se med seboj tesno prepletata.

Glavna področja delovanja Higienske postaje v okviru higienske službe oziroma preventivne medicine so protiepidemska služba, živilska higiena in nadzorstvo, komunalna higiena in sanitarna tehnika, industrijska higiena in higienska dela, higiena šolskih in vzgojnih ustanov, zdravstveno-prosvetna dejavnost, zdravstvena evidenca in statistika.

Po reorganizaciji občin in okrajev se je področje delovanja higienske postaje, okrepljene z uslužbenci bivšega okraja Ljubljana-okolica, razširilo na vse ozemlje ljubljanskega okraja. Le v občinah Kamnik in Domžale je že v začetku delovala samostojna higienska postaja oziroma inšpekcija. V teku leta so se sanitarni inšpektorati oziroma referati za sanitarno inšpekcijo formirali še v občinah Borovnica, Mengeš, Moste in Vrhnika. Na področju teh in vseh ostalih občin so v tesnem sodelovanju z zdravstveno službo in ljudskimi odbori delovali organi okrajne sanitarne inšpekcije kot prve stopnje, vendar je bila teritorialna razporeditev uslužbencev taka, kot predvideva njihova prestavitev k občinskim ljudskim odborom, ki se je izvršila v zadnjem tednu leta 1956. Zaradi premajhnega števila strokovnih uslužbencev — sanitarnih tehnikov je moral vsak opravljati delo na področju vsaj dveh občin, za sanitarno inšpekcijsko obdelavo notranjskih in dolenjskih občin pa je bilo nekajkrat potrebno poslužiti se metode kampanjskega ekipnega dela na terenu. Za vse občine okraja je bilo konec leta 1956 v službi le 12 sanitarnih tehnikov, od teh pa sta bila dva zaposlena izključno v specialni živilski oziroma industrijski higieni, in 1 higienik. Pri higienski postaji je nastavljen le en zdravnik, delo pa sta opravljala tudi 2 zdravnika-specializanta te stroke, poleg honorarnih 4 zdravnikov (v ambulanti za pregled osebja živilske stroke in za delo v antiveneričnem dispanzerju). V tesni zvezi z delom Okrajne higienske postaje je finančno samostojni zavod Mestna desinfekcija in desinsekcija, ki jo vodi sanitarni tehnik; število higienikov se je v teku leta znižalo od 6 na 4.

Higienska postaja ima za službo v ljubljanski klavnici in za nadzorstvo nad predelavo in distribucijo mesa v Ljubljani zaposlene 3 veterinarje.

S področja sanitarne službe sta v letu 1956 izšla 2 najpomembnejša zakona (zakon o sanitarni inšpekciji in zakon o zdravstvenem nadzorstvu nad živili), ki sta naložila organom sanitarne inšpekcije nove naloge in dolžnosti, sta pa v marsičem vnesla mnogo več jasnosti in olajšala inšpekcijsko delo.

Delo ustanove in občinskih sanitarnih inšpekcij je zaradi popolnosti in neenotnosti službe v občinah prikazano skupno, zaradi spremembe delokroga in deloma načina dela pa bi bila primerjava s podatki prejšnjih let težka in nerealna.

Preprečevanje in zatiranje nalezljivih bolezni. Evidentiranih je bilo 3783 primerov raznih nalezljivih bolezni s 27 smrtnimi žrtvami. Tako visok porast so povzročile epidemije paratyphusa C Oranienburg na Otroški kliniki, paratyphusa B v šolski koloniji na Rakitni, 90 primerov poliomyelitide (z 11 smrtmi) in na novo uvedeno registriranje seroznih meningitid (338) in nalezljivega vnetja jeter (634). Pri epidemiološkem anketiranju je bilo zbranih in odposlanih v preiskavo skupno 2482 vzorcev raznih kužnih materialov, opravljenih je bilo 455 obiskov na domovih, za 3 tedne je bil zaprt vrtec Poljane. Redno cepljenje proti kozam, davici in tetanusu je bilo leta 1956 opravljeno le v 17 občinah, ker je spomladi v Ljubljani CHZ v sodelovanju Okrajne higienske postaje in ostalih preventivnih ustanov izvedel študijsko cepljenje proti oslovskemu kašlju, dočim je v jesenskem terminu epidemija poliomyelitisa preprečila vsako cepljenje. V 17 občinah je bilo cepljenih proti kozam 3647 dojenčkov, od teh z uspehom 1588, brez uspeha 1014, za 1045 pa rezultat ni znan.

Revakcinirano je bilo 2789 šolarjev, proti davici in tetanusu je bilo popolno cepljenih 3700 (po 2 injekciji), samo enkrat 666 otrok, s tretjo injekcijo po enem letu pa je bilo revakcioniranih 4099 otrok. Pri 169 prijavljenih pasjih ugrizih je bilo treba od lastnikov psov zahtevati 4-kratno izpričevalo o veterinarskem pregledu psa.

Desinfektorji so opravili skupno 1195 desinfekcij pri prijavljenih primerih nalezljivih bolezni v ljubljanskih in zunanjih občinah. Istočasno so uslužbenci opravljali tudi epidemiološko anketiranje in drugo potrebno terensko delo. Desinsekcij s cianvodikom in brizganjem je bilo opravljenih 177, 19 od teh tudi izven ljubljanskega okraja. Delavska naselja in delavci na gradbiščih so se razuševali 7-krat. Akcij za zastruplјevanje miši in podgan je bilo 98.

Antivenerični dispanzer evidentira, zdravi in izsleduje spolne bolezni in njih izvore. V letu 1956 je bilo na novo prijavljenih 119 primerov sifilisa (porast za 33 od prejšnjega leta) in 143 bolnikov z gonorejo (porast 6). V evidenci je ostalo konec leta 1956 še 1128 primerov sifilisa in 167 primerov gonoreje.

Nadzorstvo nad živili. Največji poudarek v delu sanitarne inšpekcije v letu 1956 je bil v zagotovitvi higienske varnosti živil za potrošnike. Pri tem je sanitarna inšpekcija tesno sodelovala z organi tržne in veterinarske inšpekcije na skupnih sestankih, komisijskih pregledih in akcijah na terenu.

V 1195 živilskih obratih vseh vrst v okraju je bila kontrola 2158-krat; izdanih je bilo 570 odločb o odpravi higienskih pomanjkljivosti in 100 predlogov za kaznovanje, 3 obrati so bili prepovedani za stalno, 21 pa začasno do ureditve.

Pod stalno higiensko kontrolo so tudi vsi živilski trgi, živilska industrija, grosistična podjetja in skladišča, menze in šolske kuhinje, vinska trgovina in maloprodajalci alkoholnih pijač. Pri izvajanju nadzorstva je bilo odvzetih za preiskavo 4109 sumljivih vzorcev raznih živil, ki so bila v 1051 primerih ugotovljena kot neprimerna; odrejeno je bilo njih uničenje ali tehnična predelava. Izločena higiensko oporečna živila so bila vredna 6,637.019 din; le nekatera so za tehnično predelavo imela še neko vrednost (izločeno sadje in zelenjava, gorčica, vino in sir), ki je nekoliko znižala občutno gospodarsko škodo.

Veterinarska služba sanitarne inšpekcije je v letu 1956 opravljala službo na klavnici, v laboratoriju, predelovalnicah in v mesnicah po mestu. Pregledano je bilo 82.560 zaklanih živali, ki so dale približno 7,000.000 kg mesa. Od te količine je bilo pogojno užitno 28.400 kg, manjvredno meso (60.000 kg) je bilo po nižji ceni naprodaj na prosti stojnici, za prehrano neprimernega in zato zaplenjenega pa je bilo 116.000 kg vseh vrst mesa. Vrednost zaplenjenega mesa znaša vsaj 12 milijonov dinarjev.

Pri pregledovanju so bile ugotovljene živalske kužne in parazitarne bolezni: tbc 81-krat, svinjska rdečica 14-krat, tetanus 3-krat, ikravih prašičev je bilo 12, goveden pa 130. Metiljavost je ugotovljena skoraj pri 80% zaklanih govedi. V mejah možnosti se sistematsko izvaja trihinoskopiranje zaklanih svinj.

V vseh 6 mesnih predelovalnicah v Ljubljani je bila kontrolirana izdelava 1,800.000 kg mesnih izdelkov. Le 200 kg zaplenjenih kaže na zelo izboljšano higiensko stanje in zavest v teh obratih. V letu 1956 je bilo prepovedano barvanje hrenovk (uvožena barva je stala 10—15.000 deviznih dinarjev za 1 kg in večinoma ni odgovarjala našim standardom). Rutinskih bakterioloških preiskav mesnih izdelkov je bilo 4078, v večini primerov z zadovoljivimi rezultati.

V 6 grosističnih skladiščih za mesne izdelke je bilo ob redni kontroli zaplenjeno 7200 kg žarke zaseke, 1100 kilogramov pa hamburške slanine; od tega je bilo treba oddati v tehnično predelavo le 2000 kg, ostalo pa je šlo na prosto stojnico.

Na področju Ljubljane obratuje 82 mesnic; vse so redno kontrolirane. Ob teh prilikah je bilo zaplenjenega 60 kg mesa in 14 kg pokvarjenih izdelkov.

V ribarnici je bilo ob dovozu nadzorovanih 177.705 kilogramov morskih in 14.735 kilogramov sladkovodnih rib; zaplenjenih je bilo le 91 kg sardelic, kljub temu pa je prevoz rib v Ljubljano z navadnimi kamioni problematičen.

V Ljubljano je bilo pripeljanih 1,772.943 kg mesa in 291.192 kg mesnih izdelkov, 6065 kg slanine ter 92.704 kg masti, izvoženo pa 842.433 kilogramov mesa, 7189 kg slanine in 21.808 kg mesnih izdelkov; vse te količine so bile pregledane; za izvoz so bila izdana ogledna potrdila.

Ambulanta za pregled osebja živilske stroke je opravljala sistematske zdravniške preglede v Ljubljani in na področju zunanjih občin. Skupno je bilo pregledanih 3616 oseb raznih živilskih obratov in brivnic. Na podrobnejši pregled je bilo napotenih: 33 oseb na protituberkulozni dispanzer, 13 na kožni, v splošno ambulanto pa 10 oseb; 3 uslužbenci so bili izločeni iz živilske stroke.

Komunalna higiena. Zaradi izredno obširnega terena je evidenca in nadzorstvo nad objekti komunalnega značaja še pomanjkljivo, vendar kaže število pregledov (6420) na znatno pojačanje sanitarnega nadzorstva. V mnogih primerih so bili ugotovljeni higienski nedostatki, izdanih je bilo 155 odločb o odpravi higienskih nedostatkov in 15 predlogov za kaznovanje. Organi sanitarne inšpekcije so sodelovali v vseh vrstah gradbenih komisij; pri tem so opravili skupno 3937 pregledov projektov, lokacij in objektov, na terenu so bili pregledovani vodooskrbni objekti javnega in zasebnega značaja; 498 teh je bilo v redu, 348 pa ni odgovarjalo; v laboratorij je bilo poslanih 64 vzorcev pitne vode za kemijsko, 1334 pa za bakteriološko preiskavo; večinoma so bile vode neprimerne.

V okviru Sveta za zdravstvo je deloval odbor za male asanacije, ki ga je vodil sanitarni tehnik. Sredstva, ki ih je prispeval proračun k izvedbam številnih asanacijskih del po okraju, so znašala 1,270.000 dinarjev. Zgrajeni sta bili 2 kapnici, asaniranih 5 vodovodov, zgrajen 1 poskusni vodnjak, poleg več manjših asanacij vodnih objektov, kanalizacij in naselij, vse v najtesnejšem sodelovanju s prebivalci, ljudskimi odbori, Rdečim križem in drugimi družbenimi organizacijami.

Industrijska higiena. Na področju okraja je evidentiranih 917 večjih od skupno 2705 podjetij in obrtnih delavnic. V tesnem sodelovanju z inšpektoratom za delo in okrajnim ZSZ sta zdravnik in sanitarni tehnik sodelovala pri pregledih 78 podjetij, katerim je bilo izdanih 60 ureditvenih odločb.

V vsem letu je bilo ugotovljenih 170 novih poklicnih obolenj, prijav je bilo le 85. Na terenu je bilo komisijsko raziskanih 370 nezgod, administrativno pa obdelanih pri ZSZ še 2441 nezgod pri delu. Po dosegljivih podatkih je bilo pred nastopom dela pregledanih 7953 delavcev, sistematsko pa 11.200, dočim je bilo 461 posebno ogroženih delavcev klicanih na periodični zdravniški pregled.

Z nadaljnjim razvojem in rastjo obratnih ambulant v podjetjih bo industrijska higiena dobila novega razmaha in oblike dela ter udejstvovanja in se bo mogla posvetiti študiju in operativni obdelavi zdravstvenih podatkov v preventivnem in kurativnem smislu ter zdravstveni prosveti, ki jo v podjetjih doslej izvaja ZSZ po svojih vidikih, in pa RK.

Zdravstvena statistika vodi tekočo evidenco in zbira podatke za statistično prikazovanje vse zdravstvene službe okraja, posebno pozornost pa posveča vitalno-statističnim pokazateljem, ki so v poročilu posebej prikazani.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)